

การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของการผลิตข้าว เพื่อความมั่นคงของชาวนาในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายโครงการของรัฐและกระบวนการนโยบายเกษตรที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของชาวนา สถานการณ์การทำนา มูลเหตุให้เกิดปัญหาร้างในจังหวัดปัตตานี และผลกระทบจากปัญหาร้าง วิถีชีวิต โครงสร้างอาชีพ รายได้ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือนชาวนาในปัจจุบัน การผลิตข้าวและการจัดการทางการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำนา รวมทั้งทัศนคติของชาวนาต่อการทำนาในมิติต่างๆ ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 50 ราย จัดเวที่ย่อยระดับอำเภอเพื่อนำเสนอผลการศึกษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 6 เวที สัมภาษณ์ชาวนารายบุคคลใน 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอหนองจิก อำเภอปะนาเระ อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี และอำเภอมายอ อำเภอละ 100 ราย รวม 700 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบสถิติไคสแควร์ การวิเคราะห์สมการถดถอย และเทคนิคของ Goal Oriented Project Planning

ผลการศึกษาพบว่าชาวนาในจังหวัดปัตตานี ร้อยละ 90.0 นับถือศาสนาอิสลาม มีอายุเฉลี่ยเท่า 52.2 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีบุตรเฉลี่ย 4.2 คนต่อครัวเรือน มีที่นาเฉลี่ย 4.5 ไร่ แต่ทำเองเพียง 2.75 ไร่ ที่เหลือให้เพื่อนบ้านทำแบบแบ่งครึ่งผลผลิต และทิ้งร้างครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 99,300 บาทต่อปี แต่เป็นรายได้ที่มาจากการเกษตรเพียงหนึ่งในสาม สำหรับภาระหนี้สินของครัวเรือนนั้นพบว่า ครัวเรือนร้อยละ 44.3 มีภาระหนี้สิน โดยมีจำนวนหนี้เฉลี่ยเท่ากับ 56,700 บาทต่อครัวเรือน

ชาวนาส่วนใหญ่ร้อยละ 70.7 ใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยพันธุ์มะจามูเป็นพันธุ์ที่ชาวนานิยมมากที่สุด ร้อยละ 87.6 ใช้ปุ๋ยเคมีบำรุงต้นข้าว ชาวนาร้อยละ 98.7 ประสบปัญหาการรบกวนของศัตรูพืช เช่น นก หนู หอยเชอรี่ แมลงสิง เป็นต้น แต่มีชาวนาเพียงร้อยละ 54.1 มีการกำจัดศัตรูพืช ชาวนาร้อยละ 68.1 เกี่ยวข้าวโดยใช้แกระ รองลงมาร้อยละ 37.6 เกี่ยวข้าวโดยใช้เคียว และพบว่ามีชาวนาถึงร้อยละ 12 ที่ใช้แรงงานแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการทำนาที่มีมาตั้งแต่ในอดีต และยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ผลผลิตข้าวที่ได้ร้อยละ 70 เก็บบริโภคในครัวเรือน

ในการปลูกข้าวนาปีนั้น ชาวนาใช้เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมี คิดเป็นมูลค่าต่ำกว่าระดับที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด และใช้แรงงานคิดเป็นมูลค่าเกินกว่าระดับที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด ในขณะที่การปลูกข้าวนาปรัง ชาวนาใช้เมล็ดพันธุ์และน้ำมันเชื้อเพลิงคิดเป็นมูลค่าต่ำกว่าระดับที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสูงสุด

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน สำหรับข้าวนาปี ชาวนามีกำไรทางบัญชี 5.03 บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไรทางเศรษฐศาสตร์ 1.92 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนข้าวนาปรัง ชาวนามีกำไรทางบัญชี 3.72 บาทต่อกิโลกรัม และมีกำไรทางเศรษฐศาสตร์ 0.99 บาทต่อกิโลกรัม

แม้จังหวัดปัตตานีมีระบบชลประทานค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ในเชิงปริมาณ แต่ก็ยังมีปัญหาในเชิงบริหารจัดการ โดยเฉพาะปัญหาการระบายน้ำ โครงการต่างๆ เกี่ยวกับการยกระดับศักยภาพการผลิตข้าวที่ทางภาครัฐกำหนดและดำเนินการในพื้นที่ก็มีไม่น้อย แต่กลับไม่ค่อยมีสัมฤทธิ์ผล ประกอบกับชาวนามีทัศนคติไม่คิดถึงไม่สู้ดีต่ออาชีพทำนาในมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ทิมวิชัย จึงเชื่อว่าหากไม่มีการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมการทำนาให้ดีขึ้น ในอนาคตชาวนาจะเลิกทำนามากขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับปัญหานาร้างนั้น ในช่วงปี 2524 - 2539 เริ่มพบว่ามีกรปล่อยที่นาให้ร้างกันบ้าง แต่ยังมีไม่มากนัก ในขณะที่ช่วงหลังปี 2540 ปัญหานาร้างมีปรากฏให้เห็นมากขึ้นเป็นลำดับ จากข้อมูลของทางราชการ ในปี 2548 จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่นา 323,786 ไร่ เป็นพื้นที่นาร้าง 61,906 ไร่ หรือร้อยละ 19.12 ในขณะที่จากการศึกษาของทิมวิชัยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กลับพบว่าพื้นที่นาร้างสูงถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ทำนาทั้งหมด สาเหตุหลัก (Direct Causes) ที่ก่อให้เกิดปัญหานาร้าง คือ พืชเศรษฐกิจตัวอื่นให้ผลตอบแทนดีกว่า การอพยพไปทำงานต่างถิ่นทั้งในและต่างประเทศ นำท่วมขังที่นาที่เกิดจากคันคลองส่งน้ำชลประทาน และพื้นที่นากึ่งสูง การขายที่นาให้นายทุน และทัศนคติของชาวนาที่มี

232994

ต่อการทำนาแยะลง ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งผลกระทบเชิงสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปัญหานาร้าง ส่งผลให้การพึ่งตนเองได้ของครัวเรือนและชุมชนมีน้อยลง และในที่สุดจะทำให้การพัฒนาขาดความยั่งยืน

เพื่อความมั่นคงของชาวนาในจังหวัดปัตตานีทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การอุดหนุนพันธุ์ข้าว การฟื้นฟูพันธุ์ข้าวพื้นเมือง การส่งเสริมการทำนาอินทรีย์ การจัดหาปุ๋ย จัดหารถแทรกเตอร์ให้กับองค์กรชุมชนไว้บริการการเตรียมดินเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐพึงกระทำ

กระบวนการนโยบายและโครงการที่เกี่ยวกับข้าว การบริหารจัดการการชลประทานของจังหวัดต้องดึงภาคประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนหลักการโครงการ การเลือกพื้นที่ การเลือกโครงการ การดำเนินโครงการ รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงาน ภาครัฐต้องทบทวนโครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพาราในนาข้าว และเร่งวิจัยองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพาราในนาข้าวให้มากขึ้นและเร่งด่วน พร้อมทั้งประเมินผลดีผลเสียก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินโครงการต่อไป หรือยุติโครงการ

232994

The research on Potentials and Restrictions of Rice Productions for Farmers' Security in Pattani Province is aimed to study the project policy of the state and the process of the agricultural policy affecting ways of life, economy and society of farmers, the farming situation, causes of deserted farms in Pattani Province and impact of deserted farm problem, ways of life, career structure, income, expense and debt of the farmers at present, the rice production and the production management, cost-return from farming, as well as farmers' attitudes towards farming in different aspects. The data derive from the in-depth interview of 50 respondents. Six open discussions in the district level are held for the presentation of the study results as well as idea exchanges. The individual interview of 100 farmers each locality is conducted in 7 districts; Muang, Nongjik, Panare, Khok Pho, Yaring, Saiburi, and Mayor, which represents total 700 respondents. The data are analyzed by the descriptive statistics, Chi-square test, regression equation analysis, and Goal Oriented Project Planning technique.

The findings reveal that 90% of farmers in Pattani Province are Muslims with the average age of 52.2 years old. Most of them are primary educated or lower. The average numbers of children are 4.2 children in each household. The ownership of farm area is 4.5 rais in average; however, only 2.75 rais are operated by the farmers themselves. While the balance of total farm area is left for neighbors and abandoned. The household income is 99,300 baht per year in average. The income deriving from the agricultural sector is considered only one third of the total income. As for the household debt, 44.3% of the households are in debt condition with the average debt amount is 56,700 baht each household.

The majority of the framers, 70.7%, grow the local rice variety. "Majanu" becomes the most popular variety among the farmers. Most of the farmers, 87.6%, apply chemical fertilizers on their paddy rice fields. The farmers, 98.7%, face the pest problems such as birds, rats, golden apple snail, rice bug, etc., and 54.1% of the farmers implement the pesticides. The farmers, 68.1%, apply "Krae" for the rice harvest while 37.6% of them apply sickles for the rice harvest. In addition, 12.0% of farmers implement the exchange labor, which has been part of the farming practice since the old days till the present. The outputs, 70%, are reserved for household consumption.

As for the in-season rice fields, farmers apply the pips and chemical fertilizers, which is calculated to be the lower value than the most efficient level in term of economic. Meanwhile, the labor force is applied higher than the most efficient level in term of economic. As for the off-season rice fields, the pips and fuel are calculated in the lower value than the most efficient level in term of economic.

In view of the cost-return analysis of in-season paddy rice, the farmers earn the profit in terms of accounting for 5.03 baht per kilogram, and earn the profit in term of economics for 1.92 baht per kilogram. As for the cost-return analysis of off-season paddy rice, the farmers earn the profit in terms of accounting for 3.72 baht per kilogram, and earn the profit in term of economics for 0.99 baht per kilogram.

Though Pattani Province is well equipped with the irrigation system in quantity aspect, the management problem on the drainage still exists. Various projects on the development of the potential rice production have been implemented; nevertheless, the success does not represent full functions. The farmers' attitudes towards the farming career are not rated in the good level in economic and social aspects. The research team believes that if the factors affecting the farming are not improved, more farmers would quit their career.

In case of deserted farms during year 1981-1996, the findings reveal that the farm land had been deserted; however, the quantity was not dominant. In 1997, the problem of deserted farms became very prominent which the formal data were found as following. In 2005, the farm land in Pattani Province was 323,786 rais and became deserted farms for 61,906 rais, which represented 19.12%. Nevertheless, the study via the in-depth interview which is conducted by the research team reveals that the deserted farm area is 40.0% of the total farm land. The direct causes of deserted farms are the better return of other economic crops, migration to work in different areas both in domestic and abroad, flooded affected by the irrigation system and the higher level of the public road, the sales of farm land to invertors, and the farmers' attitudes towards the farming become worse. The economic, social and environmental impacts, which derive from the deserted farm problem, affect the self-dependence of the households and communities decreasing. Eventually, the development is not sustainable.

For the farmers' security in Pattani Province in the aspects of economics, social, culture, and environment, the government actions should be implemented as details; the rice variety subsidy, the rehabilitation of the local rice variety, the promotion of organic rice farming, and the provision of fertilizers and tractors to the communities for the purpose of soil preparation.

The policy process and projects which relate to rice farming as well as the provincial irrigation management require the civil sector, especially farmers to participate. The participation covers the project principles, the area and project selection, the project implementation, and the performance monitoring. The government sector needs to review the support of the oil palm and rubber planting in paddy rice fields. Finally, the intellectual researches about oil palm and rubber planting in paddy rice fields should be urgently enhanced including the implementation of project assessment in order to judge the project continuation or the termination.